

GKRY'deki Başkanlık Seçimi ve AB'nin Kıbrıs Sorununa Karışması¹

Hakan Dumlu²

Özet: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde (GKRY) 2023'te düzenlenen seçimlerin ardından Nikos Hristodulidis, Kıbrıs Rum toplumunun yeni lideri olmuştur. Avrupa Birliği (AB) ile yakın ilişkiler sürdüren Hristodulidis, 2017'de Crans-Montana'da kesilen Kıbrıs sorununa ilişkin müzakerelerin kaldığı yerden devam etmesi için Avrupa'nın desteğini aramaktadır. Bu çalışmanın amacı, Hristodulidis'in Rum liderliğine seçilmesinin ardından AB'nin Kıbrıs sorununa doğrudan karışması için sarf edilen çabayı göstermektir. Bu amaçla GKRY'deki seçimlerden sonra gerek Rum basınında gerekse AB'nin resmî yayın organlarında Kıbrıs sorununa ilişkin yayımlanan haberler dikkate alınarak söz konusu süreç tahlil edilmiştir. Böylece Hristodulidis liderliğindeki Rum yönetiminin, Birleşmiş Milletler (BM) himayesinde yeniden başlatılması öngörülen müzakerelere AB'yi de dâhil etmek için çeşitli uluslararası girişimleri tespit edilmiştir. Ancak bugüne dek uluslararası örgütlerin Kıbrıs sorununa karışmasıyla bir çözüm üretilmemiş, bilakis çözümsüzlüğün devam etmesine yol açılmıştır. Bu bakımdan çalışma, AB'nin Kıbrıs sorununa karışmasıyla Ada'daki çözümsüzlüğün sürdürüleceğini savunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Avrupa Birliği, GKRY, Kıbrıs Müzakereleri, Kıbrıs Sorunu, KKTC.*

Abstract: Following the elections held in 2023 in the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus, Nikos Christodoulides became the new leader of the Greek Cypriot community. Christodoulides, who maintains close relations with the European Union (EU), is seeking European support to continue the negotiations on the Cyprus issue, which were interrupted in Crans-Montana in 2017. The aim of this study is to show the efforts made for the EU to directly intervene in the Cyprus issue after Christodoulides was elected as the Greek Cypriot leader. For this purpose, the process in question was analyzed by taking into account the news about the Cyprus issue published in both the Greek Cypriot press and the EU's official media following the elections in the Greek Cypriot Administration. Thus, various international initiatives of the Greek Cypriot Administration, led by Christodoulides, were identified to include the EU in the negotiations that are planned to be restarted under the auspices of the United Nations (UN). However, to date, the interference of international organizations in Cyprus Issue has not produced a solution, on the contrary, the deadlock has continued. In this respect, the study argues that the deadlock on the island will continue with the EU's involvement in the Cyprus issue.

Keywords: *Cyprus Issue, Cyprus Negotiations, European Union, Greek Cypriot Administration, TRNC.*

¹ Bu makale, 22-24 Kasım 2023 tarihleri arasında, DATÜB'ün katkılarıyla Ardahan Üniversitesinde düzenlenen III. Uluslararası İlişkiler Sempozyumu'nda bildiri özeti olarak sunulmuştur.

² Araştırma Görevlisi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü (İngilizce), ORCID: 0000-0003-4172-3603, E-posta: hakandumlu@beykent.edu.tr

Giriş

Kıbrıs, çevresindeki doğal kaynaklar, ticaret yolları, kriz ve çatışma bölgeleri sebebiyle stratejik önemi haiz bir adadır. Nitekim Kuzey Afrika ve Orta Doğu ile çevrili olan Ada'nın çemberinde, Kafkaslar ve Türkistan da vardır. Bu bakımdan petrol ve doğal gaz kaynaklarına yakındır. Bununla beraber bu kaynakların özellikle Avrupa'ya taşındığı güzergâhın güvenliği için hayatî bir konumdadır. Ayrıca söz konusu bölgelerdeki kriz ve çatışmalara denizden ve havadan müdahale etme imkânı sunan altyapıları ve lojistik hizmeti barındırmaktadır.

Jeopolitik ve jeostratejik açıdan Doğu Akdeniz'in kalpgâhı olan Kıbrıs, son yıllarda açıklarında keşfedilen hidrokarbon yatakları sebebiyle kıyıdaş devletlerin de dış politikasında önemli bir yer işgal etmektedir. Ancak Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözüm arayışının bir sürüncemeye dönüştürülmesi, Doğu Akdeniz'deki ilişkileri ve iş birliği imkânlarını engellemektedir.

Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik yaklaşık 50 yıldır sarf edilen çaba, Rum tarafının uzlaşmaz tutumu sebebiyle defalarca sekteye uğramıştır. Son olarak 2017'de Crans-Montana'daki müzakerelerin de kesilmesiyle Türk tarafı artık bu sürecin bir sürüncemeye dönüştüğüne kanaat getirmiştir. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) bu tarihten itibaren Kıbrıs'ta iki devletli çözümü savunmaya başlamıştır. Ancak Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ise müzakerelerin Crans-Montana'da "kaldığı" yerden devam etmesi için ısrar ederek federasyon modelinde direktmektedir.

GKRY'de, 2023'teki başkanlık seçiminin ardından görevi devralan Nikos Hristodulidis, Avrupa Birliği (AB) ile yakın ilişkiler sürdürmektedir. Maksadı, 2017'de Crans-Montana'da kesilen Kıbrıs sorununa ilişkin müzakerelerin kaldığı yerden devam etmesi için Avrupa'nın desteğini sağlamaktır. Nitekim beliren her fırsattan istifade ederek AB'yi, Kıbrıs sorununda bir arabulucu olarak kabul ettirmek için uğraşmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Hristodulidis'in Rum liderliğine seçilmesinin ardından AB'nin Kıbrıs sorununa doğrudan karışması için sarf edilen çabayı göstermektir.

Bu amaçla GKRY'deki seçimlerden sonra gerek Rum basınında gerekse AB'nin resmî yayın organlarında Kıbrıs sorununa ilişkin yayımlanan haberler dikkate alınarak söz konusu süreç tahlil edilmiştir. Bu süreç, Avrupa Komisyonunun yayımladığı "Türkiye 2023 Raporu" ile neticelendirilmiştir. Böylece Hristodulidis liderliğindeki Rum yönetiminin, Birleşmiş Milletler (BM) himayesinde yeniden başlatılması öngörülen müzakerelere AB'yi de dâhil etmek için çeşitli uluslararası girişimleri tespit edilmiştir.

Ancak bugüne dek uluslararası örgütlerin, Kıbrıs sorununa karışmasıyla bir çözüm üretilmemiş; bilakis çözümsüzlüğün devam etmesine yol açılmıştır. Nitekim AB'nin uluslararası anlaşmalara aykırı olmasına rağmen 2004'te GKRY'yi Kıbrıs'ın tamamını temsilen üye olarak kabul etmesi bunun belirgin bir göstergesidir. Üstelik BM Güvenlik Konseyi'nin 1983'te KKTC'nin bağımsızlığına karşı aldığı karar ve yarım asrı geçkin süredir takip edilen siyaset de çözümsüzlüğe delalet etmektedir. Bu bakımdan çalışmada, AB'nin Kıbrıs sorununa karışmasıyla Ada'daki çözümsüzlüğün sürdürüleceği savunulmuştur. Evvela Kıbrıs sorununun tarihçesi verilmiş, sonra AB'nin bu sorundaki payı ve müzakerelerden bahsedilmiştir. Nihayet incelenen sürece ilişkin Rum basınından ve AB'nin resmî yayın organlarından edinilen bulgular tartışmaya açılmıştır.

1. Kıbrıs Sorununun Tarihçesi

Kıbrıs, 1571'de Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmiştir. Özellikle Anadolu'dan buraya iskân ettirilen nüfus sayesinde Ada, 19'uncu yüzyılın sonlarına dek Türk idaresinde kalmıştır. Ancak imparatorluğun ciddî siyasal, toplumsal ve ekonomik güçlüklerle mücadele ederek dağılmanın eşiğine geldiği bu dönemde, muhtelif coğrafyalardaki toprak kayıpları gibi Akdeniz'de de Kıbrıs elden çıkmıştır.

Yaygın bir biçimde 93 Harbi olarak bilinen 1878'deki savaşta Osmanlı İmparatorluğu, Rus Çarlığı'na karşı ölümcül bir bozguna uğramıştır. Bir yandan Doğu Anadolu'nun içlerine; bir yandan da payitahtın sınırlarına, Yeşilköy'e kadar ilerleyen Rus orduları, Osmanlı'nın varlığını tehdit etmiştir. Sonuç itibarıyla barış yapmaya mecbur olan Osmanlı, ağır şartlar içeren bir antlaşmaya da razı olmuştur.

Yeşilköy (Ayastefanos) Antlaşması'nda Osmanlı'ya dayatılan şartlar öylesine ağırdır ki Rus Çarlığı, böylelikle elde edeceği kazanç ve nüfuz sayesinde Avrupa'daki güç dengesini kendi lehine değiştirmeye muktedir olmuştur. Büyük Oyun bağlamında geniş bir coğrafyada Rus Çarlığı ile çekişen Britanya İmparatorluğu ise Akdeniz'den Hindistan'a uzanan imparatorluk yoluna karşı beliren Rus tehdidini görerek Yeşilköy Antlaşması'nın yürürlüğe girmesine mani olmuştur.

Bu gelişmelerin ardından Britanya, Balkanlar'da istikrarın sağlanabilmesi için Berlin'de toplanacak kongrede, Yeşilköy Antlaşması'nı Osmanlı lehine tanzim ettirmeyi vâdetmiştir. Ancak bunun karşılığında Osmanlı'dan, Kıbrıs'ın idaresini talep etmiştir. Zira İngilizler, imparatorluk yolunu tehdit eden Rus yayılmacılığına karşı Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü korumaya yönelik geleneksel tutumlarını artık terk ederek savunma hatlarını Anadolu ve Balkanlar'dan Doğu Akdeniz'e kaydırmaya karar vermiştir (Savrun, 2021, ss. 47-49). Varlık mücadelesi veren bîçare Osmanlı'ya ise Britanya'nın bu teklifini kabul etmekten başka çıkar yol kalmamıştır.

1.1. Sömürge Devri

Britanya, Kıbrıs'ın idaresini Osmanlı'dan devraldıktan sonra Ada'daki Türkler için varoluş mücadelesi de başlamıştır. Zira Osmanlı devrinde yönetici konumunda olan Türkler, 1878'den itibaren yönetilen konumuna düşmüştür (Kuran, 1964, s. 77). Kıbrıs'taki İngiliz idaresini, tarihsel perspektifle üç ayrı döneme ayırmak mümkündür.

Ada'nın İngiliz komiserler tarafından yönetildiği ancak siyasî bakımdan Osmanlı'ya bağlı olduğu dönemde Rumlar, gerek siyasal gerekse sosyoekonomik alanlarda kayırlmıştır. İngilizler, bu tür bir siyasetle Ada'daki varlıklarını tahkim etmeyi amaçlamıştır. Zira Ada'ya önceden hâkim olan Türklere karşı Rumları, dengeleyici bir unsur olarak telakki etmişlerdir. Bu amaçla Türklere, söz gelimi devlet kurumlarındaki memuriyetten el çektirilmiştir. Böylece ekonomik bakımdan zayıflayan Türkler, sahip oldukları taşınmazları da Rumlara satmaya mecbur edilmiştir (Çakmak, 2008, s. 206).

Öte yandan Kıbrıs, İngiliz idaresine girdikten sonra muhtelif coğrafyalardan Ada'ya yönelik bir Rum göçü peydahlanmıştır. Türklerin ise ekonomik güçlükler sebebiyle Kıbrıs'tan göçmesi, Ada'daki Rum nüfusun ciddi oranda artmasına yol açmıştır (Çakmak, 2008, s. 204-206). Böylece hem İngiliz desteği hem de Türklerin müşkül durumu sayesinde Rumlar, Ada'daki siyasal ve sosyoekonomik alanlarda tedricen baskın unsur hâline gelmiştir.

Birinci Dünya Savaşı ise Kıbrıs'taki İngiliz idaresinin kalıcı olduğunu göstermiştir. Osmanlı'nın Almanya ile ittifak ederek savaşa girmesini mazeret olarak öne süren Britanya, 5 Kasım 1914'te Kıbrıs'ı ilhak etmiştir. Bu tarihten sonra bir yandan Kıbrıs Rumları diğer yandan ise Yunanistan, *Enosis*³ için yoğun bir çaba sarf etmiştir. Zira İngilizler, savaşa girmesi karşılığında Yunanistan'a Kıbrıs'ı vâdetmiştir (Savrun, 2021, s. 59).

Birinci Dünya Savaşı'nın son aşaması olan Türk Kurtuluş Savaşı'nın ardından imzalanan Lozan Barış Antlaşması, Kıbrıs'ın hukukî statüsünü de belirlemiştir. Antlaşmanın 16'ncı ve 20'nci maddeleri uyarınca Türkiye, Kıbrıs'ın Britanya tarafından ilan olunan ilhakını tanıyarak Ada'daki bütün hukukî haklarından feragat etmiştir (Lozan Barış Antlaşması, 1923). Diğer bir deyişle Ada'daki fiilî İngiliz hâkimiyeti, hukukî bir nitelik de kazanmıştır.

Artık hukuken Britanya'nın denizaşırı toprağı hâline getirilen Kıbrıs, 1925'teki anayasa değişikliğiyle resmen Taç Kolonisi (*Crown Colony*) ilan edilmiştir. Böylece Kıbrıs, doğrudan Kraliyet'e bağlı bir sömürge olmuştur. Ada'daki Türk nüfusun 1878'den beri artarak devam eden göçü ise Kıbrıs Türklüğünün varlığını tehdit etmeye başlamıştır:

“Kıbrıs Türkleri, İngiliz hükûmetinin baskısı, Rumların daima kayırılması ve ekonomik darboğaz gibi sebeplerden ötürü Ada'dan göçtükçe teşkilatlanamamış, teşkilatlanamadıkça da İngiliz ve Rum tahakkümüne karşı kolektif mücadele becerisinden mahrum kalarak yine Ada'dan göçmeye mecbur olmuş; sonuçta kısır bir döngüye girmiştir” (Dumlu, 2023, s. 60-61).

³ Kıbrıs'ın Yunanistan tarafından ilhak edilmesini amaçlayan ülkü.

1.2. Enosis Çemberi

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından sömürgelerin birer birer bağımsızlıklarına kavuştuğu konjonktürden kendi ulusal çıkarları lehine istifade etmek isteyen Yunanistan, gözünü bir kere daha Kıbrıs'a dikmiştir. Ancak Birleşmiş Milletler (BM) nezdindeki teşebbüsleri sonuçsuz kalmıştır. Zira Kıbrıs, jeopolitik ve jeostratejik açıdan İngilizler için büyük önem arz etmektedir.

Buna karşılık olarak Kıbrıs Rumları, 1950'lerden itibaren Enosis amacıyla yürüttükleri faaliyetlerde tedhiş yöntemleri kullanmaya başlamıştır. Nitekim Yunanistan'ın desteğiyle 1955'te kurulan Rum terör örgütü EOKA⁴, görünüşte İngilizlerin sömürge yönetimine karşı kurulmuştur. Ancak aslında Kıbrıs Türklerini, Enosis entrikalarının önündeki en büyük engel olarak telakki eden EOKA, Ada'daki toplumlar arasında kanlı çatışmaların çıkmasına sebep olmuştur (Keser, 2007, s. 45).

Kıbrıs Türklüğü, yıllardır süren göç sebebiyle zaten ciddi derecede bir mevcudiyet krizi yaşarken Rum terörü yüzünden artık bir ölüm dirim mücadelesi vermeye başlamıştır. Bu yüzden direniş için 1957'de Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur (Denktaş, 1996, s. 210). Böylece Kıbrıs, bir sömürge sorunu olmaktan çıkarak Türk-Yunan anlaşmazlığına dönüşmüştür (Mavroyiannis, 1990, s. 131).

Öte yandan Yunan yayılmacılığının hedefindeki Kıbrıs, aşamalı olarak uluslararası bir sorun hâline getirilmiş ve Ada'nın gelecekteki statüsü tartışılmaya başlamıştır. Türkiye de bu tartışmaya kayıtsız kalmayarak Lozan Antlaşması'nın 16'ncı maddesini öne sürmüştür. Çünkü bu maddeye göre Türkiye, hukukî haklarından feragat ettiği kara parçaları ve adaların statüleri gelecekte değiştirildiği takdirde danışılacak taraf olarak kabul edilmiştir (Lozan Barış Antlaşması, 1923).

Doğu Akdeniz'de tırmanan sorunun, Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaşa yol açmasından çekinen Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ise meseleyi Soğuk Savaş'ın koşullarına göre yorumlamıştır. Buna göre NATO'nun güneydoğu kanadında oluşacak bir çatlağın, Sovyet nüfuzuna davetiye çıkaracağı

⁴ Ethniki Organosis Kyprion Agoniston (Kıbrıslı Savaşçıların Milli Örgütü).

düşünülmüştür. Bu yüzden Enosis ya da taksim⁵ yerine Ada'da bağımsız bir devlet kurulması fikri belirmiştir (Fırat, 2002a, s. 607).

Böylece Türkiye, Yunanistan, Birleşik Krallık ve Ada'daki Türk ve Rum toplumları arasında yapılan bir dizi antlaşma sonucunda bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti 1960'ta ilan edilmiştir. Bu yeni devlet, Kıbrıs'taki Türk ve Rum toplumlarının eşit egemenliğine dayalı bir ortaklık devleti olarak kurulmuştur. Ayrıca kurucu antlaşmalar arasında yer alan Garanti Antlaşması'na göre Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık ise Ada'daki anayasal düzenin garantörleri olmuştur. Ancak Kıbrıs Rum toplumunun önderi Başpiskopos Makarios, bu devleti, Enosis yolundaki bir "sıçrama tahtası" olarak görmüştür (Savrun, 2021, s. 270).

Makarios, cumhurbaşkanı olmanın sağladığı güçle Kıbrıs siyasetini Enosis doğrultusunda şekillendirmiştir. Evvela Ada'daki iki toplumun eşit egemenliğine dayalı ortaklık devletinin bu niteliğini ortadan kaldırmak için Kıbrıs Türklerini saf dışı bırakmayı tasarlamıştır (Savrun, 2021, s. 281-282). Bu amaçla Akritas Planı'nı uygulamıştır. Bu planının bir ayağı, Kıbrıs sorununun çözülemediğine dair uluslararası topluma yönelik propaganda yapmaktır. Bununla beraber diğer ayağı ise Kıbrıs Türklerini tedhiş yoluyla ortaklık devletinden dışlamaktır (Fırat, 2002b, s. 724). Böylelikle Makarios, Enosis için meşru bir zemin yaratmak istemiştir.

Akritas Planı'nın saldırı aşaması, 21 Aralık 1963'te başlatılmıştır (Savrun, 2021, s. 305-306). "Kanlı Noel" olarak anılan bu tarihten itibaren Makarios önderliğindeki Kıbrıs Rumları, ortaklık devletini silah zoruyla gasbetmiştir. Böylece Kıbrıs Cumhuriyeti, Kıbrıs Türklerini temsil etme kabiliyetini yitirmiştir (Dumlu, 2023, s. 72). Üstelik Kıbrıs Türkleri, saldırılardan korunmak için Ada'nın güvenli bölgelerine göçmeye mecbur olunca Kıbrıs fiilen bölünmüştür. Nitekim bu durum, dönemin Kıbrıs Rum basınına "Akritas Planı, sadece başarısızlığa uğramakla kalmamış, aynı zamanda Ada'nın taksimine de müncer olmuştur" (Oberling, 1990, s. 831-832) sözleriyle yansımıştır.

Kıbrıs'ta Türklere karşı şiddet ve insan hakları ihlalleri yıllar boyunca devam etmiştir. Son olarak Yunanistan'ın desteğiyle 15 Temmuz 1974'te Makarios'a karşı

⁵ Kıbrıs'ın Türkiye ve Yunanistan arasında paylaşılması.

yapılan askerî darbenin ardından Enosis için uygun hâl ve şartlar oluşmuştur. Buna karşılık Türkiye, garantör devlet olarak Kıbrıs'a müdahale etme imkânı bulmuştur. Nihayet 20 Temmuz 1974'te, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Kıbrıs Barış Harekâtı başlatılmıştır.

Birinci harekâtın ardından ilan edilen ateşkes, Rumların bir aldatmacasından ibaret kalmıştır. Zira ne ateş ne de Kıbrıs Türklerinin endişe ve ıstırapları kesilmiştir. Bunun üzerine ikinci harekâtı icra eden Türk Silahlı Kuvvetleri, hedeflediği Attila Hattı'na⁶ ulaşarak Kıbrıs'ın kuzeyine hâkim olmuştur (Fırat, 2002b, s. 748). Böylece Kıbrıs Türkleri için güvenli bir sığınak hâline getirilen Kuzey Kıbrıs'ta, bir Türk siyasî otoritesinin teşekkül etmesi mümkün olmuştur.

2. Kıbrıs Sorunu ve Müzakereler

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ardından Türkiye ve Kıbrıs Türk toplumu, Ada'da iki toplumlu, iki kesimli bir federasyon modelini çözüm olarak görmüştür. Ancak Kıbrıs Cumhuriyeti'ni gasbeden Rum Yönetimi, egemenliği paylaşmaya yanaşmamış ve bu yüzden BM himayesinde yürütülen müzakereler kısır bir döngüye dönüşmüştür ("Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı", t.y.).

GKRY, 1990'da tek taraflı bir kararla Avrupa Ekonomi Topluluğuna⁷ (AET) üyelik için başvurmuştur. Bu tarihten itibaren Kıbrıs sorununun çözümünden ziyade AET üyeliğini hedef olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda hareket eden Rum Yönetimi, Kıbrıs Türklerini yok sayarak uluslararası toplumda Ada'nın bütünü temsil etme iddiasını sürdürmüştür. Nitekim 1995'te AB tarafından GKRY'ye adaylık statüsü verilmiştir. Böylece Rumlar, AB çatısı altında dolaylı yoldan Enosis emellerini gerçekleştirmeyi ummuştur ("Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı", t.y.).

2.1. Annan Planı

AB, 1997'de GKRY ile üyelik müzakerelerinin başlatılmasına karar vermiştir. Ardından Kıbrıs'ın bir bütün olarak AB'ye katılabilmesi amacıyla BM Genel

⁶ Lefke'den Mağusa'ya uzanarak Ada'yı bölen hat.

⁷ AET, Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması'nın 1993'te yürürlüğe girmesiyle AB'ye dâhil edilmiştir.

Sekreteri Kofi Annan öncülüğünde sürdürülen müzakerelerde, “Annan Planı” diye anılan bir çözüm planı ortaya çıkmıştır. Bu plana göre Kıbrıs’ta, Türk ve Rum toplumlarının ayrı ayrı teşkil edeceği kurucu devletlere dayandırılan bir ortaklık devletin kurulması öngörülmüştür. Ancak içeriği itibarıyla bu plan, “Kıbrıs Türk toplumunun ‘kendi devletine ve ülkesine sahip çıkmak’ ile ‘standartı daha yüksek bir toplumda azınlık olarak yaşamak ve yok olmak’ arasında tercih yapmaya zorlandığı” bir plandan ibaret kalmıştır (Keser, 2006, s. 184).

Annan Planı, GKRY’nin AB’ye girişinden önce Kıbrıs’ın Türk ve Rum kesimlerinde ayrı ayrı halk oylamasına sunulmuştur. Bu bakımdan Kıbrıs’ta iki ayrı siyasî otoritenin mevcudiyeti, hem BM hem de AB tarafından bir kere daha fiilen tanınmıştır. Sonuç itibarıyla Kıbrıs Rum toplumunun ezici bir çoğunluğu, yüzde 75,83’ü bu planı reddetmiş; Kıbrıs Türk toplumunun ise yüzde 64,91’i dayatılan bütün olumsuz şartlara rağmen kabul etmiştir (“Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı”, t.y.).

Annan Planı’nı reddeden GKRY, yine de AB’ye girebilmiştir. Ancak planı kabul eden KKTC’ye yönelik AB’nin belirlediği tutum değişmemiş, bildik çifte standart uygulaması sürdürülmüştür. Halk oylamasındaki sonuçların tersine Kıbrıs’ta ihdas edilen bu yeni durum, hem tutarlı değildir hem de uluslararası teamüllere aykırıdır (Keser, 2006, s. 175). Zira Rum Yönetimi’nin gasbettiği Kıbrıs Cumhuriyeti, kurucu antlaşmalar arasında yer alan Garanti Antlaşması’nın birinci maddesinde “herhangi bir Devlet ile kısmen veya tamamen herhangi bir siyasî veya ekonomik birliğe katılmamayı” (Treaty of Guarantee, 1960, Article 1) taahhüt etmiştir. Bu bakımdan GKRY’nin tek başına, Ada’nın tamamını temsilen AB’ye kabul edilmesiyle uluslararası hukuk alenen ihlâl edilmiştir (Özgöker, Karademir ve Batı, 2020, s. 623). Kıbrıs sorununun hukukî yönüne ilişkin Profesör Sadi Çaycı’nın tespiti mühimdir:

“Bugün GKRY ne derecede 1960 hukuki çerçevesine uygun sayılabilirse, KKTC de o kadar 1960 hukuki çerçevesine uygundur. Adanın çözüm bekleyen fiili durumu karşısında, Rum ve Türk toplumları eşit ve aynı durumdadırlar. Aralarındaki fark, siyasi ve tarihi nedenlerle, Batı’nın ağırlığını Rum tarafından yana koymasından kaynaklanan, hukuki dayanağı olmayan bir siyaset anlayışından kaynaklanmaktadır” (Çaycı, 2016, s. 442).

2.2. En Son Konferans: Crans-Montana

GKRY'nin AB'ye üye olmasının ardından yine BM himayesinde başlatılan müzakerelerde, on yıllardır mustarip olunan kısır döngüye tekrar girilmiştir. KKTC cumhurbaşkanları Mehmet Ali Talat ve Derviş Eroğlu'nun görev süreleri boyunca Rum tarafıyla yapılan görüşmeler sonuçsuz kalmıştır.

KKTC Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'nın döneminde de bu kısır döngü devam etmiştir. Son olarak İsviçre'nin Crans-Montana kasabasında düzenlenen konferans, Kıbrıs sorununa adil, kapsamlı ve kalıcı bir çözüm arayışı olmuştur. Bu konferansa KKTC ve GKRY'nin yanı sıra garantör devletler namıyla Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık da katılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin o dönemki Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, bu konferansın Kıbrıs sorunu için toplanan "en son konferans" olduğunu vurgulamış ve çözüm için Crans-Montana'da bir karar alınması gerektiğini beyan etmiştir (İsviçre'deki Kıbrıs Konferansı, 2017).

Crans-Montana'daki konferansta, tarafların Kıbrıs sorununa ilişkin tutum ve ülkülerinin büsbütün ayrı olduğu bir kere daha görülmüştür. Zira KKTC, Ada'daki egemen iki toplumdaki birinin temsilcisi olarak eşit ortaklığa dayalı bir uzlaşmanın yollarını ararken Rum Yönetimi ise Kıbrıs'ın bir Helen adası olduğunu peşinen kabul ederek meseleyi hâkimiyetçi bir yaklaşımla ele almıştır. Ancak Kıbrıs Türklerinin Ada'daki egemen ve eşit statüsünü reddetmek, ne tarihle ne de hukukla bağdaşmaktadır ("Crans-Montana'da gerçekleşen Kıbrıs görüşmeleri hk.", 2017).

Sonuç itibarıyla Türk tarafı, federasyon modeline dayalı çözüm müzakerelerinin bir sürüncemeye dönüştüğüne kanaat getirmiştir. Üstelik ortaklık devletini gasp eden Rum Yönetimi'nin uluslararası toplumu yönlendirmesiyle 1963'ten beri Kıbrıs Türklerinin maruz kaldığı insanlık dışı muamele, siyasî tecrit ve ekonomik yaptırımlar da devam etmektedir. Hâl böyleyken Kıbrıs sorununa adil, kapsamlı ve kalıcı bir çözüm için KKTC'nin egemen ve bağımsız bir devlet olarak tanınması şart koşulmuştur.

3. Bulgular

GKRY’de 2023’teki liderlik seçimlerinde 14 aday yarışmıştır. Eski dışişleri bakanı Nikos Hristodulidis de dâhil olmak üzere önde gelen adaylar, 2017’de askıya alınan müzakerelerin yeniden başlatılması için baskı yapma sözü vermiştir. Bu bakımdan seçim sonuçlarının, AB’nin Kıbrıs sorununa yönelik tutumunu da etkileyeceğine kesin gözüyle bakılmıştır. (Fourteen candidates, 2023).

İlk tur, 5 Şubat 2023’te yapılmış ancak oyların çoğunluğunu hiçbir aday alamadığı için ikinci turun da yapılması gerekmiştir. Böylece Nikos Hristodulidis, 12 Şubat 2023’te yapılan ikinci turdaki geçerli oyların yüzde 51,97’sini alarak GKRY’nin yeni lideri olmuştur (“Presidential runoff Elections 2023”, t.y.).

Kıbrıs sorununa bir çözüm bulma çabalarına AB’nin daha etkin bir biçimde katılmasını öneren Hristodulidis, GKRY lideri olduktan kısa bir süre sonra Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından Paris’e davet edilmiştir. Hristodulidis’in Kıbrıs sorununa yönelik önerisi, Macron ile yaptığı görüşmenin odağında olmuştur. Ayrıca Hristodulidis, söz konusu öneriyi Avrupa Konseyi Başkanı Charles Michel, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Avrupa Parlamentosu (AP) Başkanı Roberta Metsola ve BM Genel Sekreteri’nin Siyasî ve Barış İnşa İşlerinden Sorumlu Yardımcısı Rosemary DiCarlo ile yapacağı görüşmelerde de gündeme getirmeye niyetlenmiştir. Zira Hristodulidis, önerisini AB liderlerine ayrıntılı olarak sunarak çok yakın bir gelecekte AB’nin de etkin katılımıyla müzakerelerin yeniden başlamasına zemin hazırlamayı amaçlamıştır. (Macron invites Christodoulides, 2023).

Nitekim Brüksel’deki temasları sırasında von der Leyen ve Michel ile görüş alışverişi yapan Rum lider, AB’nin Kıbrıs müzakerelerine doğrudan katılması amacıyla yaptığı çağrıya ilişkin olumlu işaretler almıştır. Bu bağlamda AB’nin müzakereler için bir elçi atması fikri belirlemiştir. Ancak bu aşamada sarf edilen çaba, Türkiye’deki cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerine kadar atılacak adımlara zemin hazırlanmasından ibaret kalmıştır (EU sees window of opportunity, 2023).

Öte yandan AP Başkanı Metsola, Hristodulidis ile yaptığı görüşme sırasında, Kıbrıs sorununu AB'nin bir "iç meselesi" hâline getirebilmek için şu ifadeleri kullanmıştır:

"Kıbrıs bölünmüş kaldığı sürece Avrupa asla tam olmayacak. AP'ye yaptığımız ilk resmî ziyarette bir AB üye devletinin bölünmesinin sadece bir Kıbrıs sorunu değil, aynı zamanda bir Avrupa sorunu olduğunu vurgulamak istiyorum" (EU sees window of opportunity, 2023).

Hristodulidis, 2017'de kaldığı yerden sürdürülmesi tasarlanan müzakerelere AB'nin etkin bir biçimde katılmasını amaçlayan önerisini, Almanya'yı ziyaretinde de dile getirmiştir. Nitekim Hristodulidis ile Şansölye Olaf Scholz arasındaki görüşmede, Kıbrıs sorununda çıkmazdan kurtulma ve müzakereleri yeniden başlatma çabalarına AB'nin öncülük etmesine yönelik öneriler etraflıca tartışılmıştır. Öte yandan GKRY hükûmetinin sözcüsü Konstantinos Letimbiotis ise Almanya'nın AB'de önemli bir konuma sahip olduğunu belirterek Kıbrıs sorununun çözümünde de önemli bir ortak olacağını dile getirmiştir (Germany trip gives chance, 2023)

Bu arada Türkiye'deki seçimlerin ardından yeniden cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan, göreve başladıktan sonra yurt dışındaki ilk resmî ziyaretini KKTC'ye yapmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu ziyareti vesilesiyle uluslararası toplumu KKTC'yi tanımaya çağırmıştır. Müzakerelerin ancak bu şart sağlandığı takdirde devam edeceğini bildiren Erdoğan, aksi takdirde farklı yollara başvurulabileceğini de vurgulayarak Yunanistan ve GKRY'ye gözdağı vermiştir. Buna karşılık olarak Hristodulidis, hemen bir gün sonra, AP'de konuşmuştur. Rum liderin Avrupalı parlamenterlere hitap ettiği konuşmasının en önemli bölümünü, Türkiye'nin Kıbrıs'a 50 yıl önceki müdahaleleri ve KKTC'nin ilanı oluşturmuştur. Ayrıca Hristodulidis, Kıbrıs sorununda AB özel elçisi olarak görev yapacak "üst düzey bir Avrupalı politikacının" atanmasını talep etmiştir (Cyprus calls for EU support, 2023).

Hristodulidis'in yoğun diplomatik çabası, somut bir karşılık bulmuştur. Avrupa Konseyi'nin 30 Haziran 2023'teki zirvesinin sonuç bildirgesinde, Kıbrıs sorununa da değinilmiştir. AB'nin önceki kararları hatırlatılarak Kıbrıs sorununun BM çerçevesi içinde ve ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak çözülmesi

gerektiği vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra AB'nin dayandığı ilkeler ve müktesebat da öne sürülerek Kıbrıs sorununun bu doğrultuda kapsamlı bir şekilde çözülmesine olan bağlılık yinelenmiştir. Bu bağlamda AB, sahip olduğu bütün uygun araçlarla BM öncülüğündeki çözüm sürecinin her aşamasında etkin bir görev üstlenmeye hazır olduğunu bildirerek tarafları bir an evvel müzakereleri başlatmaya çağırmıştır (European Council, 2023, 12).

Hristodulidis, bir yandan da BM katındaki girişimlerini sürdürmüştür. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'i, Güvenlik Konseyinin çağrısına kulak vermeye ve müzakerelerin ilk fırsatta yeniden başlamasını kolaylaştırmak için bir BM elçisi atamaya çağırmıştır. Hristodulidis, Guterres'in kendisinin de bir Avrupalı ve Avrupa Konseyinin eski bir üyesi olduğunu ona hatırlatarak Kıbrıs sorununu çözme çabalarına AB'nin etkin bir biçimde katılmasını talep etmiştir. Bununla beraber GKRY, Yunanistan ve Türkiye'deki seçimlerin ardından durum ve koşulların netleştiğini ifade eden Hristodulidis, uluslararası sistemde yaşanan kargaşanın da Kıbrıs sorununun çözülmesini gerekli kıldığını vurgulamıştır. Hristodulidis ayrıca Ada'daki mevcut statükonun ne uygulanabilir ne de durağan olduğunu, dolayısıyla bu koşullarda Türkiye'nin Kıbrıs'ı kalıcı bir bölünmeye veya ilhaka sürükleyebileceğini iddia etmiştir. Bu olasılıkların ise AB topraklarını tehdit ettiğini savunmuştur (President urges UN chief, 2023).

GKRY'nin AB'deki en yakın ortaklarından biri olarak görülen Fransa, Ada'daki büyükelçisi Salina Grenet-Catalano aracılığıyla Hristodulidis'in önerisini desteklemeye devam etmiştir. Fransız büyükelçi, Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm için müzakere masasına dönme çabalarına Fransa'nın desteğini bir kere daha vurgularken sorunun BM himayesinde, Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde ve AB'nin kritik desteğiyle çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Hristodulidis ise bu sorunun adil bir şekilde çözülmesine yönelik çabalarda GKRY ile gösterilen dayanışma ve Rum tezlerine sürekli ve kesin destek için Fransa'ya bir kez daha minnettarlığını dile getirmiştir (France, 'a valuable friend of Cyprus', 2023).

Öte yandan AB Dışişleri Konseyinin Temmuz ayındaki toplantısında AB-Türkiye ilişkileri, Kıbrıs sorunu bağlamında tartışılmıştır. Toplantı öncesinde açıklama yapan bir AB yetkilisi, Türkiye'nin Kıbrıs sorununa yaklaşımının ilişkilerdeki

temel anlaşmazlık konusu olduğunu söylemiştir. Kıbrıs'ın bu sebeple Dışişleri Konseyinin gündeminde olacağını ve en son Avrupa Konseyi kararlarının da sonraki adımlara rehberlik edeceğini bildirmiştir (Turkey's stance on Cyprus, 2023).

Görünen o ki AB liderleri, Türkiye'nin Kıbrıs sorununa yaklaşımını, doğrudan AB-Türkiye ilişkilerinin geleceği ile ilişkilendirmiştir. AB'nin Türkiye ile ilişkilerinde belirlediği bu tutum ise GKRY'ye bir fırsat sunmuştur. Nitekim Rum yönetimi, AB üyelik sürecini Türkiye için bir teşvik olarak kullanmayı tasarlamıştır. Böylece müzakereleri yeniden başlatmayı amaçlamıştır. Bu amaçla Kıbrıs sorununa AB'nin özel bir elçi ataması için kulis yapmaya başlamıştır. Yeniden birleşmiş bir Kıbrıs sayesinde Türkiye'nin elde edeceği kazanımları vurgulamak amacıyla Ankara ile konuşmak, bu özel elçi için öngörülen görevlerden biri olacaktır. Ayrıca bu elçinin, Avrupa Konseyinde AB liderlerine rapor vermesi ve çözüm sürecinde başı çeken BM ve Kıbrıs'taki garantör devletlerle irtibat hâlinde olması da öngörülmektedir. Ancak yine de AB'nin BM düzeyindeki bu tür çözüm müzakerelerinde nasıl bir görev üstleneceği belirsizliğini korumaktadır (Cyprus ready, 2023).

Bu arada Türkiye-AB ilişkilerinin seyrini, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis ile beraber yorumlayan Hristodulidis, ortaya çıkan yakınlaşmanın koşulsuz değil kademeli olması gerektiğini belirtmiştir. İkili, Türkiye-AB ilişkilerinin yeniden başlatılması hedefini memnuniyetle karşıladıklarını, yine de bunun “kademeli” ve gerekirse “tersine çevrilebilir” olması gerektiğini bildirmiştir (Greece and Cyprus welcome EU bid, 2023).

Bununla beraber Hristodulidis, BM Genel Kurulu ve Avrupa Konseyi toplantılarını işaret ederek Eylül ve Ekim aylarının Kıbrıs sorunu bakımından büyük önem taşıyacağını belirtmiştir. Zira bu süreçte, söz konusu toplantıların yanı sıra diğer toplantıların da gündemini ciddî ölçüde Kıbrıs sorununun işgal edeceğini öngörmüştür (Mitsotakis-Christodoulides stress, 2023). Nitekim Hristodulidis, BM Genel Kurulunun 78'inci oturumu için gittiği New York'ta, AB Konseyi Başkanı Michel ve Avrupa Komisyonu Başkanı von der Leyen ile bu bağlamda görüşmüştür. Böylelikle Avrupalı liderlerin, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres

ile bağlantı kurarak Kıbrıs sorununda GKRY'ye yardımcı olmalarını ummuştur (Changing Cyprus reunification, 2023).

Hristodulidis'in New York'ta AB liderleriyle yaptığı görüşmelerde, müzakerelerin BM aracılığıyla yeniden başlatılması çabalarına AB'nin nasıl katkı sağlayabileceği tartışılmıştır (Focus on Cyprob, 2023). Avrupa Komisyonu Başkanı von der Leyen, sürecin tüm aşamalarının desteklenmesinde etkin bir rol oynamaya hazır olduklarını bildirmiştir. Ayrıca Avrupa Komisyonunun Fransa ve Almanya ile eşgüdümlü çalıştığını da belirterek Türkiye'nin Türk-Yunan ilişkilerini Kıbrıs sorunundan ayırma hedefinin AB tarafından kabul edilmeyeceğini vurgulamıştır (Brussels ready to act, 2023).

AP Başkanı Roberta Metsola ise Rumlardan tarafından "Kıbrıs Cumhuriyeti"nin kuruluş yıl dönümü olarak belirlenen 1 Ekim'de, GKRY'ye resmî bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Buradaki kutlamalara katılan Metsola, geçit töreninde Hristodulidis'e eşlik etmiş ve bu davranışının dünyaya güçlü mesajlar gönderdiğini söylemiştir. Ardından yapılan toplantıda Kıbrıs sorunundaki sıkıntı ve zorluklara rağmen çabaların süreceğini belirtmiştir. Bu bağlamda müzakerelerin yeniden başlatılması ve Kıbrıs sorununa çözüm bulunması için AB'nin sunduğu önemli araçları kullanmak da dâhil olmak üzere mümkün olan her şeyi yapacaklarını bildirmiştir. Nitekim Kıbrıs sorununun Avrupa'nın sorunu olduğunu öne süren Metsola, Ada bölünmüş hâldeyken AB'nin hiçbir zaman tamamlanmayacağını da sözlerine eklemiştir. Kıbrıs'ta uygulanabilecek tek çözümün BM himayesinde ve Avrupa değerleri temelinde, iki toplumlu, iki bölgeci bir federasyona dayanan egemen bir Avrupa devleti olduğunu iddia eden Metsola, AP'nin de GKRY'yi desteklemek için mümkün olan her şeyi yapacağını özellikle vurgulamıştır (The Cyprus problem, 2023).

Metsola, GKRY'yi ziyareti sırasında ayrıca "Temsilciler Meclisi" Başkanı Annita Demetriou ile bir araya gelmiştir. Demetriou, "Kıbrıs'ın Bağımsızlık Günü" vesilesiyle AP Başkanı'nın GKRY'yi ziyaret etmesini, AP'den gönderilen güçlü bir mesaj olarak telakki etmiştir. Nitekim bugün, her zamankinden daha fazla "Avrupa Parlamentosu ve AB Kıbrıs'tır ve Kıbrıs da AB'dir" diyerek Avrupa'nın desteğini ummuştur. Bu bakımdan Metsola'nın Ada'daki varlığının, GKRY'nin birleşik bir

Kıbrıs mücadelesine büyük bir siyasî destek niteliğinde olduğunu vurgulamıştır. AP Başkanı Metsola ise parlamento başkanlığına seçildiği zaman verdiği taahhüdü bir kere daha hatırlatarak Kıbrıs bölünmüş olduğu sürece AB'nin de tam anlamıyla bir birlik teşkil edemeyeceğini bildirmiştir. Bu anlayışla hareket ettiklerini dile getiren Metsola, BM himayesinde herkesi masaya getirecek bir AB elçisinin göreve başlama ihtimalinden de bahsetmiştir ('More Europe' is answer, 2023).

Bu gelişmeler arasında AB Konseyi, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki sondaj faaliyetleri sebebiyle 2019'da uygulamaya başladığı kısıtlayıcı tedbirleri bir yıl daha yenilemiştir. Buna göre söz konusu tedbirler, 30 Kasım 2024'e dek uygulanacaktır (EU sanctions, 2023).

Son olarak Avrupa Komisyonunun yayımladığı ülke raporunda⁸ Türkiye, BM Güvenlik Konseyi kararları doğrultusunda, Kıbrıs sorununa ilişkin BM öncülüğünde çözüm müzakerelerine devam etmeye çağırılmıştır. Ayrıca Kıbrıs sorununun BM çerçevesinde adil, kapsamlı ve sürdürülebilir bir çözüme yönelik müzakerelere Türkiye'nin de etkin bir biçimde destek vermesi beklenmiştir. Bu müzakerelerin, ilgili BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun olarak ve AB'nin dayandığı ilkeler ve AB müktesebatı doğrultusunda olması şart koşulmuştur (European Commission, 2023, 79). Raporda Kıbrıs sorununun Rum tezlerine göre değerlendirildiğini öne süren KKTC Cumhurbaşkanı Tatar'a göre AB de dâhil olmak üzere sürekli başarısızlığa uğrayan ve tükenen süreçlerde ısrar eden diğer aktörler, yalnızca statükoyu korumaya hizmet etmektedir. Bu bakımdan Tatar, AB'nin mevcut tutumuyla çözümün değil, sorununun bir parçası olduğunu ve dolayısıyla Kıbrıs sorununa ilişkin olası bir süreçte herhangi bir rol almasının söz konusu olmadığını bildirmiştir ('EU is part of the Cyprus problem', 2023).

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti ve KKTC, Rumların uzlaşmaz tutumu sebebiyle müzakerelerin artık bir sürüncemeye dönüştüğüne kanaat getirerek 2017'den itibaren Kıbrıs'ta iki devletli çözümü savunmaya başlamıştır. Ancak Yunanistan ve

⁸ Aday ülkelerin Kopenhag kriterlerine uyum hususunda yeterli ve yetersiz yönlerinin yıllık olarak değerlendirildiği bu raporlar, 2016'ya kadar "ilerleme raporu" adıyla yayımlanmıştır.

GKRY, müzakerelerin Crans-Montana’da “kaldığı” yerden devam etmesi için ısrar ederek federasyon modelinde diretmektedir. Bu amaçla AB’nin müzakerelere dâhil edilme çabası, hukuken tanınmayan KKTC ile AB üyesi GKRY arasındaki güç eşitsizliğini artırmaya yöneliktir.

GKRY Lideri Hristodulidis, bir bakıma lider diplomasisi yöntemiyle AB liderlerinin ilgisini, müzakerelerin Crans-Montana’da kesildiği yerden devam ettirilmesi hususuna celbetmiştir. Yunanistan, Kıbrıs sorununda zaten Rum Yönetimi’nin hâmisi olarak davranmaktadır. Bunun yanı sıra Hristodulidis’in, AB’deki en yakın ortaklarının Fransa Cumhurbaşkanı Macron ve Almanya Şansöyesi Scholz olduğu anlaşılmaktadır. Zira her ikisi de Hristodulidis’in önerisini destekleyerek AB’nin yasama ve yürütme organlarının gündemini bu doğrultuda etkilemiştir. Nitekim bu bağlamda, AB’nin müzakereler için özel bir elçi atmasına ilişkin fikir, zamanla olgunlaştırılmıştır.

Özellikle AP Başkanı Metsola’nın söylemleri, Kıbrıs sorununun AB’nin bir iç meselesi olarak telakki edildiğini göstermektedir. Bu bakımdan Ada’daki statükonun, AB’nin “toprak bütünlüğüne” ve “egemenliğine” yönelik bir tehdit olarak kabul edilmesi amaçlanmıştır. Böylece AB, Kıbrıs müzakerelerine doğrudan katılabilmek için aslında “meşru” bir gerekçe yaratmaktadır. Hâlbuki Kıbrıs’ın Türk ve Rum kesimlerinde 2004’te yapılan halk oylamasındaki sonuçlara rağmen yalnızca Rum kesimini Birliğe katarak bu statükoyu pekiştiren de yine AB olmuştur. Öte yandan KKTC’yi ve Türkiye’nin Kıbrıs’taki mevcudiyetini AB nazarında güvenlikleştirme çabaları, Hristodulidis tarafından BM katında da sarf edilmiştir. Hatta BM Genel Sekreteri Guterres’in de aslında bir Avrupalı olduğunu Hristodulidis’in özellikle vurgulaması, AB’nin uyguladığı çifte standardın devam ettirilmesine yönelik belirgin bir hevestir.

Türkiye ve KKTC, Crans-Montana’da kesilen müzakerelerin ardından Kıbrıs sorununa yönelik müştereken belirledikleri tutumdan ödün vermemiştir. Bu sebeple Hristodulidis’in de AB’yi Kıbrıs sorununa doğrudan karıştırma çabalarını artırdığı görülmektedir. Nitekim Rum lider, müzakerelerin sürdürülmesine yönelik girişimlerde görev alması tasarlanan bir AB özel elçisinin atanmasını AP’de talep etmiştir. Nihayet Hristodulidis’in sarf ettiği çaba, somut bir karşılık bulmuştur.

Avrupa Konseyi, Haziran'daki zirvenin ardından yayımladığı sonuç bildirgesinde AB'nin dayandığı ilkeler ve müktesebatı öne sürerek bu bağlamda Kıbrıs sorununun çözüm sürecinin her aşamasında etkin bir görev üstlenmeye hazır olduğunu bildirmiştir.

Ayrıca AB, Türkiye ile ilişkilerinin geleceğini doğrudan Kıbrıs sorununa bağlamaktadır. Avrupa Komisyonunun yayımladığı "Türkiye 2023 Raporu", içeriği itibarıyla bu yaklaşımın en belirgin göstergesidir. AB, Kıbrıs sorununu Türkiye ile ilişkilerinde adeta bir şantaj unsuruna çevirerek aslında GKRY'ye eşsiz bir fırsat sunmaktadır. Zira Kıbrıs sorununun, AB'nin toprak bütünlüğü ve egemenliğine düşürülmüş bir gölge olduğu iddia edilmektedir. Nitekim Rum Yönetimi de Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecini kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmektedir. Hâlbuki GKRY, zaten uluslararası antlaşmalara ve AB'nin kendi iç hukukuna aykırı bir biçimde Birliğe alındığından mezkûr iddia hukukî temellere isnat ettirilemez.

Sonuç olarak Hristodulidis'in önerisi, AB'nin Kıbrıs sorununu güvenlikleştirerek bir iç mesele hâline getirme çabasına dayanak olmuştur. Böylece AB, "meşru" bir gerekçe yaratarak Kıbrıs sorununa bir özel elçi atamayı tasarlamaktadır. Nihâî hedef ise Ada'yı bir bütün olarak Avrupa devleti hâline getirmektir.

Kaynakça

I. Arşiv

- European Commission. (2023). *Türkiye 2023 Report*. [SWD (2023) 696 final]. Erişim adresi: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/>
- European Council. (2023). *European Council meeting (29 and 30 June 2023) conclusions*. (EUCO 7/23). Erişim adresi: <https://www.consilium.europa.eu/>
- Türk Tarih Kurumu. (t.y.). Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923). Erişim adresi: <https://ttk.gov.tr/wp-content/uploads/2016/11/3-Lozan13-357.pdf>
- United Nations. (1960). Treaty of Guarantee. Erişim adresi: <http://ua.mfa.gov.tr>

II. Kitaplar ve Makaleler

- Çakmak, Z. (2008). Kıbrıs'tan Anadolu'ya Türk Göçü (1878-1938). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14(36), 201-223.
- Çaycı, S. (2016). Kıbrıs Uyuşmazlığının Niteliği ve Çözümünde Uygulanacak Hukuk. D. T. Çelik (Yay. haz.), *Uluslararası boyutlarıyla Kıbrıs meselesi ve geleceği uluslararası sempozyumu bildiriler 11-13 Aralık 2014* (ss. 435-446) içinde. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.
- Denktaş, R. (1996). *Rauf Denktaş'ın hatıraları: 1964-74* (Cilt 5). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Dumlu, H. (2023). *Kıbrıs Davası için kamu diplomasisi* (Yüksek Lisans Tezi, Millî Savunma Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Fırat, M. (2002a). 1945-1960 Yunanistan'la İlişkiler. B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan bugüne olgular, belgeler, yorumlar* (6. bs., Cilt 1, ss. 576-614) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fırat, M. (2002b). "1960-1980 Yunanistan'la İlişkiler". B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan bugüne olgular, belgeler, yorumlar* (6. bs., Cilt 1, ss. 716-768) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Keser, U. (2006). 2004 Referandum Döneminde Kıbrıs ve Yaşanan Gelişmeler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 173-188.
- Keser, U. (2007). *Kıbrıs'ta yeraltı faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1950-1963)*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kuran, E. (1964). Kıbrıs İdaresinin İngiltere'ye Terki. *Kıbrıs ve Türkler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Mavroyiannis, A. (1990). Kıbrıs Sorununun Türk-Yunan İlişkilerine Etkisi. S. Vaner (Ed.), *Türk-Yunan uyuşmazlığı* (ss. 127-151) içinde. İstanbul: Metis Yayınları.
- Oberling, P. (1990). Kıbrıs Faciası. (F. Armaoğlu, Çev.), *Bulleten*. 54(210), 825-861.
- Özgöker, U., Karademir, M., Batı, G. F. (2020). Akdeniz'in Mavi Amiral Gemisi Kıbrıs ve Mavi İnci'de Enerji. F. Ç. Orhun (Ed.), *Osmanlıdan günümüze Kıbrıs: dün, bugün, yarın* (ss. 621-630) içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Savrun, E. (2021). *Kıbrıs politikaları: 1960 ve 1974 yılları arasında Türkiye ve İngiltere'nin karşılaştırmalı Kıbrıs politikaları*. (3. bs.) Ankara: Net Kitaplık Yayıncılık.

III. İnternet Kaynakları

- Altuğ, B. (2017, 10 Temmuz). İsviçre'deki Kıbrıs Konferansı neden başarısız oldu?. *Anadolu Ajansı*. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/>
- Brussels ready to act on Cyprus talks push. (2023, September 19). *Financial Mirror*. Erişim adresi: <https://www.financialmirror.com/>
- Changing Cyprus reunification 'out of the question'. (2023, September 15). *Financial Mirror*. Erişim adresi: <https://www.financialmirror.com/>
- Cyprus calls for EU support against Erdoğan. (2023, June 13). *EUobserver*. Erişim adresi: <https://euobserver.com/>
- Cyprus ready to trade Turkey's EU accession process in favour of settlement talks. (2023, July 20). *Euractiv*. Erişim adresi: <https://www.euractiv.com/>
- EU sanctions over Turkish drilling in Cypriot EEZ extended. (2023, November 10). *Financial Mirror*. Erişim adresi: <https://www.financialmirror.com/>
- EU sees window of opportunity for Cyprus. (2023, March 23). *Financial Mirror*. Erişim adresi: <https://www.financialmirror.com/>
- Focus on Cyprob in New York, UNSG-Erdogan meeting deemed 'pivotal'. (2023, September 19). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Fourteen candidates join race for Cyprus presidency in Feb. Vote. (2023, January 5). *Reuters*. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/>
- France, 'a valuable friend of Cyprus', President Christodoulides says. (2023, July 14). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Germany trip gives chance for EU Cyprus talks role. (2023, May 24). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Greece and Cyprus welcome EU bid to re-engage with Turkey, but urge caution. (2023, July 31). *Reuters*. Erişim adresi: <https://www.reuters.com/>
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2017, 7 Temmuz). Crans-Montana'da gerçekleşen Kıbrıs görüşmeleri hk. Erişim adresi: <https://mfa.gov.ct.tr/tr/crans-montanada-gerceklesen-kibris-gorusmeleri-hk/>
- Macron invites Christodoulides to Paris to discuss EU role in Cyprob talks. (2023, March 14). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Mitsotakis-Christodoulides stress need to restart Cyprus talks. (2023, September 4). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- President urges UN chief to appoint special envoy to Cyprus. (2023, July 8). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Republic of Cyprus Ministry of the Interior. (t.y.). Presidential runoff elections 2023. Erişim adresi: https://live.elections.moi.gov.cy/english/presidential__epanaliptiki_eklogi_elections_2023/Islandwide
- The Cyprus problem is a European problem: Metsola. (2023, October 1). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- Turkey's stance on Cyprus an EU obstacle. (2023, July 19). *Financial Mirror*. Erişim adresi: <https://www.financialmirror.com/>
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). Kıbrıs meselesinin tarihçesi, BM müzakerelerinin başlangıcı. Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/kibris-meselesinin-tarihcesi_-bm-muzakerelerinin-baslangici.tr.mfa
- 'EU is part of the Cyprus problem'. (2023, November 10). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>
- 'More Europe' is answer to Cyprus' problems. (2023, October 1). *Cyprus Mail*. Erişim adresi: <https://cyprus-mail.com/>